
Základy vojenské doktríny ČSSR

Generálporučík Václav Vitánský

Vojenská doktrína představuje výsledek zhodnocení sociálně politických momentů, důležitých pro obranu socialistického státu. Vychází z charakteru výrobních vztahů a respektuje vlivy společenských vztahů ve státě. Formuluje na základě mezinárodní vojenskopolitické situace základní kritéria zahraniční orientace státu a na základě stanovení hlavních ohnisek nebezpečí vojenského napadení určuje směry a způsoby výstavby a systému armády a ozbrojených sil vůbec. Vojenská doktrína shrnuje základní (principiální) názory státu na politické a vojenské cíle obrany státu v příští možné válce, vojenskostrategické rysy této války, základní způsoby ozbrojených sil, jejich výcvik, výchovu a výzbroj. Konečně určuje i hlavní směry pro přípravu zápolí státu na válku. Vytyčuje tak požadavky, kterých musí být v uvedených směrech dosaženo. Závěry vojenské doktríny musí být v souladu s vědeckými poznatky o soudobé válce a musí současně odpovídat ekonomickým, vědecko-technickým a morálně politickým možnostem státu.

Vojenská doktrína ČSSR je součástí vojenské doktríny států — účastníků Varšavské smlouvy a vznikla historickým vývojem ze sovětské vojenské doktríny. Sovětská vojenská doktrína vznikem socialistické soustavy totiž rozšířila v obecných závěrech svoji platnost i na ostatní státy Varšavské smlouvy a tvoří základ jednotné vojenské doktríny států — účastníků Varšavské smlouvy.

Vojenská doktrína států — účastníků Varšavské smlouvy je v části politické (stanovení politických cílů války) pro všechny státy tohoto seskupení shodná. Byla formulována již V. I. Leninem a ve své podstatě platí až dodnes. Jsme proti imperialistickým, uchvatitelským, nespravedlivým válkám, a na druhé straně podporujeme války spravedlivé, osvoboditelské a revoluční. Tyto zásady jsou zakotveny ve všech usneseních strany a vlády posledních let.

Změny, které se udály v politické části vojenské doktríny v poválečném období, ukazují na skutečnost, že po vytvoření mírové socialistické soustavy válečná střetnutí nejsou nevyhnutelná. Výsledkem nového rozmístění sil ve světě stal se reálným úkol zabránit válce, která již není osudově nevyhnutelná.

Společnými silami mohutného socialistického tábora, mírumilovných neso-
cialistických států, mezinárodního dělnického hnutí a všech sil, které hájí věc míru, je možno zabránit válce. Ještě před úplným vítězstvím socialismu na zemi vzniká reálná možnost vyloučit světovou válku ze života společnosti. Komunistická strana navrhuje všem zemím mírové soužití a aktivně bojuje za zachování trvalého míru, za úplné odzbrojení s přísnou mezinárodní kontrolou. My nejen, že si skutečně přejeme odzbrojení, ale všemožně za ně bojujeme; dosažení tohoto budeme považovat za největší vítězství všech národů.

Vojenská doktrína ČSSR počítá s tím, že každým rokem sílí boj za mír a že převaha protiválečných sil nad agresorem neustále vzrůstá.

Politická část naší vojenské doktríny vychází současně z chápání reakční a agresivní podstaty imperialismu a jeho ideologie. Má na zřeteli známou le-ninskou poučku, že třída, která ztrácí půdu pod nohama, je odhodlána ke každé špatnosti a dobrodružnosti, protože nechce uznat svou porážku v soutěžení s pokrokovou socialistickou společností a nechápe objektivní zákony vývoje společnosti. Nic na tomto faktu nemění ani ta skutečnost, že naše hospodářství i hospodářství našich některých přátel prochází některými obtížemi.

Tudíž vojenská doktrína ČSSR se opírá o současné závěry historického ma-terialismu, o analýzu politické podstaty války, připravované imperialisty, o per-spektivu boje národů za upevnění míru a odvrácení jaderné války.

Hlavní přínos k obnovení a rozvinutí této stránky naší vojenské doktríny přinesla poslední usnesení sjezdů KSSS a KSČ, které provedly hluboké vědecké vyhodnocení nových tendencí ve světovém politickém životě a otevřely přede všemi pracujícími naší planety širokou cestu do světa bez válek.

Pokud hovoříme o specifických podmínkách a zvláštnostech vojenské dok-tríny ČSSR, týkají se části vojenskotechnické, tj. zásadní změny ve výzbroji a technickém vybavení armády, bojová příprava vojsk, jejich morálně politické kvality, ekonomické možnosti státu, geografické podmínky státu nebo usku-pení států, národní zvláštnosti lidu země apod.).

Technická stránka vojenské doktríny dává tedy odpověď na otázky, které vznikají ve spojitosti s již vytyčenými, nebo předpokládanými zvláštnostmi ozbrojeného zápasu v budoucí válce, s vojenskotechnickými úkoly ozbroje-ných sil.

Je určována dvěma hlavními faktory:

1. zásadními změnami ve výzbroji a technickém vybavení armády,
2. bojovou přípravou vojsk, jejich morálními a bojovými kvalitami. Již B. Engels říkal, že ve vojenském umění revolučním způsobem působí vynález lep-ších zbraní a změna živého materiálu — vojáka. Tato zákonitost působí i nyní pouze s tím rozdílem, že pojem o vynálezu zbraní se stal podstatně širší. Za-hrnuje velké výsledky vědy, které mají vojenský význam, zejména vynález nových bojových prostředků a prostředků jejich dopravy na cíl.

Zkoumáme-li technickou stránku vojenské doktríny ČSSR z hlediska histo-rického, můžeme určit v jejím vývoji tři období.

První období od roku 1945 do roku 1951. Toto období bylo charakterizováno snahou o aplikaci jednak vojenské doktríny předmnichovské buržoasní repub-liky, vojenské doktríny západních spojenců v koalici proti fašismu a sovětské vojenské doktríny. Každý z těchto směrů měl svoje zastánce v představitelích jednotlivých skupin odboje za války. I když přirozeně převládal velký vliv Ko-šického vládního programu, nemůžeme v situaci po roce 1945 nevidět i určitý vliv londýnského vedení a předmnichovské republiky na vytváření nové vo-jenské doktríny.

Zdůrazňuji, že na stavu ve vojenské doktríně nic nemění ani ta skutečnost, že se naše první vláda v Košickém vládním programu jednoznačně přihlásila v otázkách budování obrany, výstavby armády a jiných otázkách doktrinálního charakteru k sovětskému vzoru. Je samozřejmé, že tato situace měla veliký vliv na to, že v doktrinálních otázkách panoval značný chaos a zásady sovětské vojenské doktríny si jen pomalu probojovaly místo, které jim příslušelo.

Vzhledem k tomu, že světová politika prodělávala v padesátých letech krizi a bylo třeba co nejrychleji československou lidovou armádu, zkonsolidovat a dobudovat na soudobou úroveň, bylo rozhodnuto v roce 1951 pozvat do ČSR sovětské poradce ve větší míře a i na ty stupně velení kde zatím nebyli.

Proto rok 1951 je možno považovat za začátek nového období v budování Československé lidové armády a tím i začátek nového období ve formování vojenské doktríny našeho státu.

Toto druhé období je charakterizováno velmi rychlým a zcela jednoznačným přebudováním naší armády podle vzoru Sovětské armády. Byly převzaty organizační formy, podstatné znaky uniformy sovětského vojáka, byly urychleně přeloženy veškeré řády a předpisy, podle způsobu Sovětské armády se praktikoval i letní výcvik vojsk v letních táborech apod. Předem je třeba říci, že jedině tímto způsobem bylo možné urychleně zakončit konsolidaci v naší armádě v termínech, které byly velmi krátké. Na druhé straně však toto období s sebou přineslo některé záporné stránky, které se pak musely postupně odstraňovat. Jisté však je, že i v otázkách doktrinálních toto období znamenalo určitý rychlý a kvalitativní skok kupředu.

V roce 1961 bylo zahájeno přezbrojování naší armády na nejnovější bojové prostředky poválečného období. Je zahájeno období modernizace naší armády. Armáda je postupně vybavována raketovou výzbrojí, novými soudobými letouny, tanky a ostatní technikou. Takovýto zásah do samé podstaty armády je možné právem považovat za začátek nového období v její historii a proto rok 1961 je možné považovat za začátek nového období v historii vojenské doktríny ČSSR, tj. období, které trvá do dnešních dnů. Toto období vedle modernizace armády je naplněno i vědeckým rozpracováním oněch zvláštností, ke kterým je třeba přihlížet při formulaci naší vojenské doktríny. Tak v tomto období byl dán vědecký základ a zformulovány doktrinální zásady, podle kterých je možné cílevědomě naplňovat usnesení posledního sjezdu naší strany, tj. naší armádu budovat na úrovni soudobého vojenství.

Nejcharakterističtějším rysem současného období rozvoje vojenské doktríny ČSSR je to, že se opírá o převahu ozbrojených sil Varšavské smlouvy nad armádami největších kapitalistických zemí a to jak ve vojenskotechnických prostředcích, tak i v morálním činitele. Tato převaha a spravedlivé cíle našich ozbrojených sil vyzbrojují nás pevným přesvědčením o tom, že v budoucí válce, jestliže se ji podaří imperialistům rozpoutat, ať by byla jakkoliv všestranná, ničivá a vyhlazovací, zvítězíme my, obránci socialistických vymožeností, obránci velké věci komunismu.

Jedním ze základních požadavků vojenské doktríny je zformulování názorů na charakter soudobé války a na její zahájení. Vojenská doktrína států — účastníků Varšavské smlouvy stanoví charakter příští možné války takto:

Budoucí válka, podaří-li se ji imperialistům rozpoutat, bude **rozhodujícím konfliktem dvou protichůdných soustav**. Tato válka bude **mít mezikontinentální rozsah**, budou do ní zapojeny největší země světa. **Podle charakteru použitých prostředků se nevyhnutelně stane válkou termojadernou**, v níž **hlavním ničivým prostředkem se stanou jaderné zbraně a hlavním prostředkem jejich dopravy na cíl rakety**.

Použití **atomových a termonukleárních zbraní** s neomezenými možnostmi jejich dopravy na libovolné cíle v průběhu několika minut pomocí raket **umož-**

Obecná teorie vojenské vědy

ní v nejkratší době dosáhnout rozhodných vojenských cílů v libovolné vzdálenosti a na obrovském území. Bude mít **nevidaný ničivý charakter**, způsobí záhubu stamiliónů lidí a celé velké oblasti mohou být zničeny. Vzhledem k tomu **může být krátká.**

Na druhé straně však v závislosti na podmínkách vzniku války, kde **půjde o střetnutí na život a na smrt**, se válka neomezí jen na **úderý jaderných zbraní**. **Může se protáhnout, může vyžadovat dlouhotrvající a maximální vypětí všech sil armády a země jako celku.** Proto, i když naše vojenská doktrína přiznává **rozhodující úlohu raketovým a jaderným zbráním, nepopírá důležitý význam ostatních druhů zbraní a prostředků boje.**

Budoucí válka bude vyžadovat **masové mnohamiliónové armády.**

Bude se vyznačovat **nevidanou rozhodností** ozbrojeného zápasu, **dynamičností a vysokou manévrovostí** bojové činnosti. **Přestanou existovat souvislé stabilní fronty.** Zmizí hranice mezi frontou a zápolím. **Vzrostou možnosti pro vedení nenadálých úderů** velké síly jak **proti vojskům**, tak i **na zázemí válčících stran.**

V souvislosti se změnou ničivých prostředků a jejich dopravy na cíl se podstatně změní i samotný začátek války.

Počáteční období války může mít rozhodující vliv nejen na rozpoutání, ale i na konečný výsledek ozbrojeného zápasu.

Válka může vzniknout bez tradičního zjevně napjatého období, neočekávaně, v důsledku masového použití dalekonosných raket, vybavených mohutnými jadernými hlavicemi (toto zahájení je pro agresora nejlákavější a tedy velmi pravděpodobné), nebo **z lokálního konfliktu**, který může přerůst ve válku světovou.

V odpovědi na jednotlivé strategické koncepce západních imperialistů stanoví doktrína států — účastníků Varšavské smlouvy, že **kdekoliv bude použito proti nám třeba jen „taktických“ atomových zbraní, vyzve to okamžitý odvetný a zničující úder všemi našimi prostředky.**

Hlavní nebezpečí je v nenadálém napadení. Proto vojenská doktrína států Varšavské smlouvy považuje za prvořadý úkol ozbrojených sil být v **neustálé pohotovosti** pro spolehlivé odrazení nenadálého útoku a k uskutečnění **rozhodných, nepřítelům nečekaných akcí všemi silami a prostředky**, aby jeho zničení byla nezvratná **bez ohledu na způsob jakým válku rozpoutá a povede.**

Vzhledem k tomu, že příští vojenský konflikt mezi hlavními velmocemi by přerostl ve všeobecnou jadernou válku, musíme **připravovat naše ozbrojené síly, zemi, všechen lid k boji s agresorem především v podmínkách jaderné války.**

Pro případ, že se válka prodlouží, je třeba mít připravené zálohy lidí a zásoby materiálu.

Bojovou přípravu všech druhů vojsk je třeba provádět s cílem maximálně využít úderů jaderných zbraní.

V příští válce bude bojová činnost mimořádně náročná a řízení vojsk se stane složitější. Složité úkoly soudobého boje mohou plnit jen lidé s vysokými morálními a bojovými kvalitami a hlubokými vojenskými a technickými znalostmi. **Naše vojenská doktrína nepřipouští přeceňovat současnou, byť i složitou techniku, ale první místo dává člověku, který tuto techniku vytvořil a který ji řídí.**

Naše vojenská doktrína musí dát odpověď i na otázku možného zahájení války. Z hlediska poměru sil se jeví pokus o rozpoutání války na středoevropském válčišti a zejména jaderné dálky pro NATO méně výhodný. Proto strategie NATO hledá se značnými obtížemi cestu jak si v těchto podmínkách zachovat možnost realizovat válkou své agresivní politické cíle.

V koalici NATO narůstá vliv západoněmeckého militarismu, který je již tradičně ochoten rozpoutat válku v podmínkách převahy rizika nad pravděpodobností úspěchu. Tento rys dobrodružnosti stále více proniká do strategických koncepcí imperialismu a tím i NATO a výrazně charakterizuje snahy o zřízení multilaterálních jaderných sil.

Je oprávněné považovat na středoevropském válčišti za pravděpodobné zahájení války s použitím jaderných zbraní, než bez nich.

Tento předpoklad je zdůvodněn zejména tím, že:

1. K použití jaderných zbraní nutí NATO celkově nevýhodný poměr sil, který nelze bez použití jaderných zbraní jinak vyrovnat.

2. Od samého počátku války by se na středoevropském válčišti střetly síly USA a SSSR, tedy dvou rozhodujících jaderných velmocí, vlastnicích strategické jaderné prostředky napadení.

3. Od samého začátku by válka měla vyhraněný třídní charakter, v němž podle slov V. I. Lenina, socialistický tábor bude sice do poslední chvíle bojovat proti válce, která není jeho dílem, ale jakmile se válka stane nevyhnutelnou, pak je nutné použít v ní všechny síly a prostředky.

Ovšem ani za těchto podmínek nelze kategoricky vyloučit i na středoevropském válčišti pokus agresora o rozpoutání války, zahájené a po určitou dobu vedené bez jaderných zbraní. To vyplývá ze strategických koncepcí západu.

Podle našeho názoru by toto období vedené bez jaderných zbraní bylo krátké, na středoevropském válčišti necharakteristické a není pro přípravu jak ozbrojených sil, tak i státu v celku rozhodující.

Je třeba obranu země připravovat především na válku jadernou a krátkou.

Jestliže si shrneme závěry, pak pro přípravu země a ozbrojených sil na válku vznikají tyto hlavní požadavky:

1. Veškeré úsilí současné přípravy země a ozbrojených sil soustředit k tomu, aby byl zabezpečen především maximální úspěch v počátečním období války, aby nezbytné oběti byly v tomto závažném období minimální. Pro ČSLA to znamená mít zejména operační uskupení maximálně pohotové, palebně i úderně silné, neustupující svojí kvalitou nepříteli.

2. Čs. ekonomikou zabezpečit především kádrové a materiální zásoby, nezbytné pro počáteční období války a pak podle možností vytvářet zásoby pro další vedení války.

3. Vzhledem ke konkrétním podmínkám ČSSR opírat se při vytváření nezbytných zásob pro další vedení války na bázi ekonomiky celé koalice.

Z á v ě r

Vojenská doktrína, jestliže je formulována a vešla ve známost velitelského sboru, sjednocuje jeho myšlení a názory na všechny základní úkoly výstavby armády, výcvik vojsk a úkoly armády v případné válce.

Tuto jednotící úlohu vojenské doktríny patřičně ocenil již významný sovětský vojevůdce M. V. Frunze:

„Jednou z hlavních podmínek zajištění maximální síly Rudé armády je její přetvoření v jednotný organismus, stmelení shora dolů nejen společnou politickou ideologií, ale i jednotností názorů na povahu vojenských úkolů, které má republika před sebou, způsobu jejich provedení a metod bojové přípravy vojsk.“

Z definice obsahu vojenské doktríny a jejího významu vyplývá, že vojenská doktrína shrnuje všechny základní otázky vojenské výstavby a je závazná pro činnost všech řídicích orgánů, ať polních, nebo teritoriálních. Vojenská doktrína neurčuje výstavbu ozbrojených sil podrobně. To je věc vojenské vědy a její součásti — teorie výstavby ozbrojených sil a teorie vojenského umění. Avšak vojenská doktrína svým duchem ovlivňuje celou výstavbu ozbrojených sil a vojenské umění od nejvyšších orgánů od shora dolů, a to jak ve smyslu vojensko-politickém, vojenskoteoretickém, tak do určité míry i ve smyslu technickém. Vojenská doktrína i na tomto úseku slaďuje požadavky objektivního vývoje vojenství se společenským a státním zřízením, ale různou kulturní a technickou vyspělostí obyvatel a vojáků, národními a psychologickými rozdíly obyvatelstva a vojáků.

Vojenská doktrína naší země je podstatně ovlivněna sovětskou vojenskou doktrínou. Vzhledem ke společnému sociálnímu základu, jednotě zájmů v otázkách obrany svých zemí a socialistického tábora vůbec, charakteru, vybavení a výstavbě svých armád možno směle říci, že naše doktrína je v podstatě aplikovanou doktrínou Sovětského svazu. V tom je vyjádřena jednotata, ale zároveň i rozdíl. Geograficko-politické postavení naší země, specifické postavení menší země v raketové jaderné válce, přímé sousedství s elitními vojsky kapitalistické části světa, vnitřní vývoj naší země a typické vlastnosti našeho člověka a další činitelé vyvolávají potřebu formulovat řadu vlastních zásad vojenskodoktrinního charakteru. Jde nejvíce o speciální otázky výstavby a přípravy naší armády, ale v mnohém i o speciální otázky řízení vojenských procesů, týkajících se jak bojové pohotovosti v celku, tak i jejích dílčích problémů, jako jsou požadavky výcviku, zvláštnosti výkonu vojenské služby, zabezpečení a další.

Správné a plně oprávněné úsilí o vyjádření zvláštních doktrinních zásad naší armády je nutno rozvíjet v jednotě se soustavným bojem proti dosud přežívajícím pozůstatkům dříve u nás existující doktríny na jedné a proti názorům zanášeným k nám zvenčí na straně druhé. Nekritické přejímání uvedených zásad by ve své podstatě znamenalo porušovat základní princip výstavby armády a jejího řízení, charakterizovaného socialistickou podstatou naší armády a socialistickým internacionalismem.

Kulturní a technická vyspělost jednotlivých socialistických států a stupeň rozvoje socialistické společnosti i odborná vyspělost ovlivňuje pravomoc jednotlivých orgánů velení a řízení, jejich schopnosti tvůrčím způsobem chápat a uplatňovat závěry vojenské doktríny a bude určovat formu centralismu a velení a rozsah prostoru pro tvůrčí činnost jednotlivých států. V tomto smyslu se jednotlivé stupně velení (především vyšší stupně) stávají spolutvárci socialistické vojenské doktríny a jejími aktivními uskutečňovateli.

Současná vojenská doktrína ČSSR vychází ze vzrůstající úlohy vědy ve všech oblastech společenského života, hospodářství, techniky a budování ozbrojených sil. Je zpracována v souladu s pokyny komunistické strany a vlády a je založena na hlubokém marxisticko-leninském rozboru soudobé epochy, na výsledcích přední vojenské vědy.